

Deuteronomium 23:16: De weggelopen slaaf

In Deuteronomium 23:16 wordt een voorschrift gegeven die een weggelopen slaaf in bescherming neemt. Er staat dat men een slaaf die van zijn heer weggelopen is, niet mag uitleveren om hem naar zijn heer terug te brengen.

In Genesis 16:9 zegt de bode/engel van de Heer tegen Hagar, die weggelopen is van haar meesteres Saraï: Keer terug naar je meesteres. Dit bevel lijkt volkomen in strijd te zijn met wat in Deuteronomium staat. De bode/engel gebruikt in Genesis een gebiedende wijs, 'keer terug' en Hagar gehoorzaamt dan ook. Maar ze doet dit pas nadat de bode/engel drie keer het woord tot haar richt, en haar grote beloften doet in verband met haar nageslacht.

In de Joodse traditie wordt er de nadruk op gelegd dat Hagar volkomen uit vrije wil teruggaat. De tekst zelf zegt daar niets over en aanvankelijk reageert Hagar niet. Pas nadat de bode/engel heeft verkondigd dat haar zoon de meest vrije mens in de wereld zal worden, stemt zij in met wat haar opgedragen wordt.

Toch blijft de vraag hoe het kan dat de bode/engel iets opdraagt wat tegen een regel in de Thora ingaat. In Deuteronomium 23:16 staat heel duidelijk: *Niet zul je een slaaf uitleveren aan zijn meester.*

Zou de volgende overweging hier wat duidelijkheid over kunnen geven?

Stel dat Hagar in Egypte aankomt, dan is ze daar een ongehuwde moeder met een kind. Zij zou in die maatschappij veracht worden, maar ook haar zoon, die zonder vader opgroeit, zou weinig kans gehad hebben zich te ontwikkelen. Als hij geboren en opgevoed wordt onder de hoede van Abraham zal hij een erkende positie hebben.

De gevolgtrekking hieruit zou kunnen zijn dat het leven gaat boven de letterlijke navolging van wetten uit de Thora. Door terug te gaan geeft Hagar haar zoon als het ware de mogelijkheid te leven, wat in Egypte niet het geval zou zijn.

Lukas de Grootte, Mei 2023

N.B.: Bij geen enkele commentator heb ik de verwijzing m.b.t. Genesis 16:9 naar Deuteronomium 23:16 gevonden. Zouden Joodse commentatoren, die anders heel fijngevoelig zijn voor verbanden, dit willens en wetens negeren? Het is opvallend dat Rashi, Munk, Vredenburg, de Soncino-uitgave en Art Scroll Tanach dit volkomen negeren.

De feministische theologe Phyllis Trible zegt hierover: *It is a divine word of terror to an abused, yet courageous women (Het is een goddelijk woord van verschrikking tot een misbruikte, maar dappere vrouw).* Door mijn suggestie lijkt haar opvatting wel een eenzijdige kijk op dit hele gebeuren te zijn.